

ร่าง
พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการ
ที่ดินและทรัพยากร พ.ศ. ....
(ฉบับภาคประชาชน)

สำนักงานปฏิรูป (สปร.)

126/146 ชั้น 4 อาคาร 10 ชั้น สถาบันบำราศนราดูร ซอยติวานนท์ 14

ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0-2365-9531-3 โทรสาร 0-2965-9534 , 0-2965-9544

เว็บไซต์ : <http://www.reform.or.th>

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับมีประชาชนจำนวนมากได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐมาเป็นเวลายาวนาน มีสาเหตุมาจากนโยบายของรัฐในอดีต ความไม่ชัดเจนของเขตที่ดินของรัฐ ความยากจน และการไร้ที่ทำกินของประชาชน โดยที่ทางราชการไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด หรืออพยพประชาชนเหล่านั้นออกจากที่ดินของรัฐได้ การปล่อยให้มีการครอบครองที่ดินของรัฐต่อไปก็จะยิ่งทำให้ปัญหาลุกลามมากขึ้น การจัดที่ดินตามกฎหมายที่มีอยู่ก็มิได้มีหลักประกันว่าจะไม่เกิดการขยายการครอบครองที่ดินของรัฐอีก จึงควรนำหลักการสิทธิชุมชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาใช้ร่วมกับการบริหารจัดการที่ดิน เพื่อให้รัฐสามารถรักษาที่ดินของรัฐไว้ได้และส่งเสริมให้ประชาชนที่รวมตัวกันเป็นชุมชนมีสิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต โดยควบคุมกันเอง เป็นการลดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชน อีกทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

พ.ศ. ....

.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน หรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามกฎหมายเฉพาะ

“สิทธิชุมชน” หมายความว่า สิทธิที่ให้ชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ ครอบครอง และใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ในที่ดินของชุมชน ซึ่งชุมชนมีหน้าที่ต้องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

“ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อการจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการวางระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คสท.” ประกอบด้วย

- (๑) นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
  - (๒) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ
  - (๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ
  - (๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนเก้าคน ซึ่งประธาน คสท. แต่งตั้งจากบุคคล ดังต่อไปนี้
    - (ก) ผู้แทนองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมและผลงานด้านการจัดการที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยตัวแทนของประชาชนในภูมิภาคและกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลาย และมีความสมดุล จำนวนห้าคน
    - (ข) ผู้แทนองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร และมีวัตถุประสงค์ กิจกรรม และผลงานอันเป็นที่ประจักษ์ด้านการจัดการที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวนสองคน
    - (ค) บุคคลภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์การทำงานที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านการจัดการที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติและด้านการพัฒนาชุมชนหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน จำนวนสองคน
- ให้เลขาธิการสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งว่างอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้ เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่โดยเร็วในระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๗ วรรคสอง

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ
- (๔) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๗) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- (๒) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาที่ดินของรัฐที่อาจอนุญาตให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร
- (๓) กำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของชุมชนที่อาจอนุญาตให้ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ตลอดจนแนวทางในการติดตามการดำเนินงานของชุมชนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด
- (๔) พิจารณาเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบในการอนุญาตให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร หรือการเพิกถอนสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน ตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาต รวมทั้งกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (๕) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับกองทุนที่ดินชุมชน การจัดสรรเงินให้แก่กองทุนที่ดินชุมชน การชำระบัญชี และการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีความพร้อมในการจัดการที่ดินและทรัพยากร รวมทั้งการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง
- (๖) ติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการ เกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร มาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตลอดจนวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น คำวินิจฉัยของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด
- (๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่นายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุมในการประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทน ในกรณีที่ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือคะแนนเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่ง ในการลงคะแนนถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียง ชี้ขาด

กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าร่วมพิจารณาและออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้น

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

หมวด ๒

สำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๑๔ ให้จัดตั้งสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรขึ้นในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะเป็นส่วนราชการเทียบเท่ากรม

มาตรา ๑๕ ให้สำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานด้านธุรการของคณะกรรมการสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรและกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ

(๒) ดำเนินการรับคำขอในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน ตรวจสอบคำขอ เอกสาร หรือหลักฐานของชุมชน หรือประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาคำขอของชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

(๓) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและชุมชน ในการดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนที่ได้รับอนุญาตในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ตลอดจนการรายงานคณะกรรมการเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของชุมชนและปัญหาที่พบ

(๔) จัดให้มีฐานข้อมูลชุมชนและที่ดินที่ชุมชนยื่นคำขอและได้รับอนุญาต หรือถูกเพิกถอนสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร รวมทั้งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจัดทำในรูปของสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของคณะกรรมการ การจัดทำทะเบียนชุมชน การติดตามประเมินผล หรือการวิจัยและพัฒนา

(๕) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่สาธารณชนถึงเหตุผลความจำเป็นในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่คณะกรรมการ หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด ๓

สิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน

มาตรา ๑๖ ที่ดินของรัฐที่คณะกรรมการอาจอนุญาตให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ต้องเป็นที่ดินของรัฐซึ่งชุมชนได้เข้าครอบครองมาก่อนวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเป็นรายกรณี เนื่องจากมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่ง

มาตรา ๑๗ ชุมชนที่สามารถยื่นคำขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร จะต้องมีความสมบูรณ์ ดังต่อไปนี้

(๑) มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนโดยมีหลักฐานการดำเนินงานของชุมชนก่อนวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๖

(๒) มีคณะกรรมการชุมชนคณะหนึ่งกระทำการแทนในนามของชุมชน จำนวนอย่างน้อยเจ็ดคน และไม่เกินสิบห้าคน ประธานและกรรมการชุมชนจะต้องมีความสมบูรณ์ ดังต่อไปนี้

(๒.๑) มีสัญชาติไทย เว้นแต่กรณีที่เป็นตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

(๒.๒) บรรลุนิติภาวะ

(๒.๓) มีภูมิลำเนา หรือที่อยู่อาศัย หรือที่ทำกินในชุมชนมาก่อนวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๖

(๒.๔) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒.๕) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒.๖) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒.๗) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๓) เป็นชุมชนที่ได้เข้าครอบครองที่ดินของรัฐเป็นที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกินในลักษณะที่ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ นั้น

(๔) เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการบริหารจัดการที่ดินอย่างเป็นระบบ โดยมีข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชนที่ชัดเจน

คณะกรรมการอาจกำหนดคุณสมบัติของชุมชนที่สามารถยื่นคำขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้แตกต่างไปจาก (๒) และ (๓) โดยคำนึงถึงสภาพพื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ และประโยชน์ที่จะได้รับในการให้สิทธิชุมชนจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๑๘ ชุมชนใดรวมตัวกันเป็นสมาคม สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร หรือเป็นชุมชนตามกฎหมายอื่น หากมีคณะกรรมการที่มีความสมบูรณ์ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับความในมาตรา ๑๗ (๒) สามารถยื่นคำขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรได้ และให้ถือว่าคณะกรรมการสมาคม สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร หรือชุมชนตามกฎหมายอื่น เป็นคณะกรรมการชุมชนตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๙ ชุมชนที่ประสงค์จะยื่นคำขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานตามแบบและเอกสารหรือหลักฐานที่กำหนด ดังนี้

(๑) แบบคำขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

(๒) แผนที่สังเขปชุมชนและบริเวณโดยรอบที่จะขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

(๓) บัญชีรายชื่อคณะกรรมการและครัวเรือนสมาชิกของชุมชน จำนวนเนื้อที่ที่ดินในความครอบครองของแต่ละครัวเรือน และประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน

(๔) ประวัติและรูปแบบการรวมตัวของชุมชน ความสัมพันธ์ของชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(๕) ข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

(๕) ข้อเสนอและแผนงานของชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร รวมทั้งแนวทางการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๖) เอกสาร หรือหลักฐานอื่นที่คณะกรรมการมีมติกำหนด

มาตรา ๒๐ ให้สำนักงานทำการตรวจสอบคำขอ เอกสาร หรือหลักฐานของชุมชนที่ยื่นโดยเร็ว คณะกรรมการอาจมอบหมายคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นจากผู้แทนภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ที่ดินตั้งอยู่ และภาคประชาชนให้ร่วมทำการตรวจสอบ รวมทั้งอาจสอบถามความคิดเห็นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชุมชนดังกล่าวตั้งอยู่ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากร เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาด้วย

การตรวจสอบคำขอ เอกสาร หรือหลักฐานของชุมชน หากมีความครบถ้วนสมบูรณ์ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา หากมีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบในพื้นที่อาจขยายระยะเวลาออกไปได้แต่รวมแล้วต้องไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้าต้องใช้เวลากว่านั้น ให้เสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเป็นรายกรณี และแจ้งเหตุผลความล่าช้าให้คณะกรรมการชุมชนที่ยื่นคำขอทราบ

มาตรา ๒๑ เมื่อคณะกรรมการมีมติเห็นชอบให้ชุมชนใดได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร โดยอาจกำหนดเงื่อนไขและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในการรับรองให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วให้ถือว่าที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่รับรองให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลที่ดินนั้นกันแนวเขตที่ดินร่วมกับชุมชนตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเพื่อให้ชุมชนจัดการที่ดินและทรัพยากรต่อไป

ในกรณีที่คณะกรรมการมีมติเห็นชอบให้ชุมชนใดได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรแล้ว ให้ถือว่าที่ดินและชุมชนนั้นอยู่ระหว่างการขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยุติการจับกุมดำเนินคดีที่เกี่ยวกับที่ดินในพื้นที่นั้นโดยมิให้ถือว่าการละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๒ เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในการอนุญาตให้ชุมชนใดได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรแล้ว ให้ถือว่าชุมชนนั้นมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ และข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ยื่นคำขอไว้ นั้น สามารถบังคับใช้ได้ตามพระราชบัญญัตินี้ หากชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรจะเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรจะต้องเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

มาตรา ๒๓ หากชุมชนใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการในการขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้สำนักงานแจ้งมติของคณะกรรมการไปยังชุมชนที่ยื่นคำขอพร้อมทั้งเหตุผลเป็นหนังสือ หากชุมชนที่ยื่นคำขอประสงค์ที่จะขอให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนมติ ก็ให้ยื่นเรื่องพร้อมหลักฐานต่อสำนักงานภายในเก้าสิบวันนับตั้งแต่วันที่ได้รับมติดังกล่าวเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา มติของคณะกรรมการไม่ตัดสิทธิของชุมชนที่จะยื่นคำขอใหม่

การดำเนินการในชั้นแจ้งมติคณะกรรมการและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลที่ดินเพื่อพิจารณาการขอรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน ให้เป็นไปตามข้อตกลงที่สำนักงานทำไว้กับหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๔ เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในการอนุญาตให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรแล้ว ให้สำนักงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องออกหนังสืออนุญาตให้ชุมชนตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด พร้อมข้อตกลงที่เป็นเงื่อนไขในการอนุญาตให้แก่ชุมชนที่ได้รับอนุญาตเพื่อเป็นหลักฐาน

การรับรองให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรแต่ละครั้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำหรือปรับปรุงข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน การจัดสรรที่ดินให้แก่สมาชิกในชุมชนหรือเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน และการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยข้อกำหนดหรือระเบียบดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและมีความเป็นธรรมต่อสมาชิกในชุมชน

(๒) จัดทำและปรับปรุงระบบข้อมูลและแผนที่ขอบเขตการจัดการที่ดินของชุมชน ให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยครอบคลุมถึงที่ดินรายแปลงที่จัดสรรให้กับสมาชิกของชุมชนเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ที่ดินส่วนกลางที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และที่ดินที่ชุมชนได้รับอนุญาตให้เป็นผู้บริหารจัดการ

(๓) กำหนดแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยเห็นชอบร่วมกันของสมาชิกในชุมชน และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และภูมินิเวศของชุมชน

(๔) กำหนดแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการจัดการระบบการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยคำนึงถึงการผลิตที่พึ่งพาตัวเองโดยการทำเกษตรกรรมยั่งยืนและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

(๕) กำหนดแผนการอนุรักษ์ การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน ตลอดจนสอดส่องดูแลและแจ้งเหตุแก่หน่วยงานของรัฐเมื่อพบภัยพิบัติทางธรรมชาติ การบุกรุกหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพย์สินของทางราชการในบริเวณพื้นที่ที่ชุมชนรับผิดชอบหรือพื้นที่ใกล้เคียง

(๖) ดำเนินการให้มีการจัดตั้งกองทุนที่ดินของชุมชนเพื่อการจัดการที่ดินและทรัพยากร

(๗) ดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินและทรัพยากรที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร จัดสรรที่ดิน ให้แก่สมาชิกของชุมชนตามข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชน รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อของชุมชนแต่ละพื้นที่ด้วยความเป็นธรรมต่อสมาชิกในชุมชน

ชุมชนที่ช่วยเหลือ สนับสนุนหน่วยงานของรัฐในการอนุรักษ์ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสอดส่องดูแลและแจ้งเหตุแก่หน่วยงานของรัฐเมื่อพบภัยพิบัติทางธรรมชาติ การบุกรุกหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพย์สินของทางราชการในบริเวณพื้นที่ที่ชุมชนรับผิดชอบหรือพื้นที่ใกล้เคียง อาจได้รับค่าตอบแทนที่หน่วยงานของรัฐจัดสรรให้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๗ สมาชิกของชุมชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ จะต้องใช้ประโยชน์ที่ดินตามขอบเขตที่ได้รับอนุญาตและข้อกำหนดหรือระเบียบของชุมชน ห้ามมิให้แบ่งแยกหรือโอนสิทธิไปยังผู้อื่นยกเว้นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม

หากสมาชิกของชุมชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินไม่ประสงค์ที่จะใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้รับการจัดสรรอีกต่อไปอาจสละสิทธิในที่ดินและรับค่าชดเชยตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่คณะกรรมการชุมชนกำหนดและให้ที่ดินนั้นตกกลับไปยังชุมชนเพื่อคณะกรรมการชุมชนจะได้จัดสรรให้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกของชุมชนรายอื่นที่มีความต้องการ

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการอาจเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีมติรับรองให้สถาบันการเงินของรัฐรับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชนใดชุมชนหนึ่งเป็นหลักประกันสินเชื่อได้ และหากสมาชิกของชุมชนนั้นรายใดผิดเงื่อนไขในการชำระหนี้ คณะกรรมการชุมชนจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการชำระหนี้ แต่หากไม่สามารถทำให้สมาชิกของชุมชนรายดังกล่าวชำระหนี้ได้ อาจเพิกถอนสิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่ดินรายนั้นและจัดสรรให้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกของชุมชนรายอื่น และให้สมาชิกผู้ได้รับสิทธิแทนที่นั้นเป็นผู้รับภาระหนี้ที่ค้างค้าง

มาตรา ๒๙ เพื่อประโยชน์ในการติดตามประเมินผลการจัดการที่ดินและทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ นอกจากข้อตกลงและเงื่อนไขในการอนุญาตให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรแล้ว ให้คณะกรรมการชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร มีหน้าที่จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคให้คณะกรรมการทราบเป็นประจำปีละครั้ง

มาตรา ๓๐ ก่อนครบกำหนดระยะเวลาที่ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรอย่างน้อยเก้าสิบวัน ให้ชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ประสงค์จะจัดการที่ดินและทรัพยากรต่อไปยื่นคำขอต่อสำนักงานเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นชอบในการอนุญาตให้ชุมชนได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรต่อไปตามระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด ตามมาตรา ๒๔ วรรคสอง

ชุมชนใดที่มีประวัติในการจัดการที่ดินและทรัพยากรดี ช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐหรือดูแลพื้นที่โดยรอบ ตามที่ได้รับมอบหมายได้ผลดี คณะกรรมการอาจกำหนดหลักเกณฑ์ในการได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรต่อไปโดยให้สำนักงานรายงานคณะกรรมการเพื่อทราบ

หมวด ๔

กองทุนที่ดินชุมชน

มาตรา ๓๑ ชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรอาจจัดตั้งกองทุนที่ดินของชุมชนขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกชื่อว่า “กองทุนที่ดินชุมชน (ต่อท้ายด้วยชื่อชุมชน)” ให้คณะกรรมการชุมชนเป็นคณะกรรมการกองทุนที่ดินชุมชนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีผู้แทนของหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลที่ดินนั้นและผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ฝ่ายละหนึ่งคนร่วมเป็นกรรมการ

กองทุนที่ดินชุมชน มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ชุมชนที่ได้รับสิทธิ การลงทุนเพื่อพัฒนาที่ดิน การอนุรักษ์ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ในบริเวณพื้นที่ที่ชุมชนรับผิดชอบหรือพื้นที่ใกล้เคียง
- (๒) ให้กู้ยืมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับสมาชิกของชุมชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์
- (๓) รับฝากเงินจากสมาชิกของชุมชน และจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์
- (๔) จ่ายค่าชดเชยตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่คณะกรรมการชุมชนกำหนดแก่สมาชิกของชุมชนที่ละสิทธิในที่ดิน และรับเงินจากสมาชิกของชุมชนรายอื่นที่ได้รับการจัดสรรที่ดิน

ให้กองทุนที่ดินชุมชนได้รับยกเว้น ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใด กำหนดให้ต้องดำเนินการหรือต้องเสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียม

มาตรา ๓๒ ทุนหรือทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนที่ดินชุมชนประกอบด้วย

- (๑) เงินที่คณะกรรมการจัดสรรให้ เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินออมของสมาชิกของชุมชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน
- (๒) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (๓) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนที่ดินชุมชนได้รับบริจาคโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อผูกพัน
- (๔) ดอกผล รายได้ หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนที่ดินชุมชน

มาตรา ๓๓ คณะกรรมการกองทุนที่ดินชุมชนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกองทุนที่ดินชุมชน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล และจัดสรรดอกผล รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนที่ดินชุมชน

- (๒) กำหนดระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ดินชุมชน
- (๓) รับฝากเงินจากสมาชิกของชุมชน และจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น
- (๔) พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด
- (๕) จ่ายค่าชดเชยตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่คณะกรรมการชุมชนกำหนดแก่สมาชิกของชุมชนที่สละสิทธิในที่ดิน
- (๖) รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนที่ดินชุมชนให้คณะกรรมการทราบพร้อมกันกับรายงานการจัดการที่ดินและทรัพยากรอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- (๗) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

มาตรา ๓๔ ในกรณีที่ชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรไม่ได้รับอนุญาตให้ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรต่อไป หรือถูกเพิกถอนสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้ดำเนินการชำระบัญชีทรัพย์สิน สิทธิ และหนี้สินของกองทุนที่ดินชุมชนนั้น ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๕

การเพิกถอนสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๓๕ หากพบว่าชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรแห่งใด มีการกระทำขัดต่อกฎหมายหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข หรือข้อตกลงที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้สำนักงานแจ้งเป็นหนังสือเพื่อให้ชุมชนแห่งนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาอันสมควร หากชุมชนเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติตามแต่ยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ให้สำนักงานแจ้งเตือนเป็นหนังสืออีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ชุมชนปฏิบัติตามในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งไม่น้อยกว่าสามสิบวันแต่ไม่เกินเก้าสิบวัน หากชุมชนยังไม่ปฏิบัติตามให้ถูกต้อง ให้สำนักงานนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา หากคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นชอบให้เพิกถอนสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรของชุมชน ให้สำนักงานแจ้งเป็นหนังสือแก่ชุมชนให้ออกจากที่ดินของรัฐ และแจ้งต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลที่ดินนั้นเพื่อพิจารณาดำเนินการให้ชุมชนออกจากที่ดินของรัฐและรับที่ดินแปลงดังกล่าวไว้ในความดูแลต่อไป

มาตรา ๓๖ ชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรในที่ดินของรัฐ หากไม่ประสงค์ที่จะจัดการที่ดินและทรัพยากรในที่ดินของรัฐแปลงนั้นต่อไป ให้แจ้งความประสงค์ พร้อมทั้งแผนงานในการยุบเลิกการจัดการที่ดินและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน หนี้สินและภาระที่มีต่อทางราชการ เป็นหนังสือต่อสำนักงานเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนการยุบเลิก เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ยุบเลิกแล้ว ให้ถือว่าชุมชนนั้นพ้นจากภาระการจัดการที่ดินและทรัพยากรในที่ดินของรัฐนั้น ให้นำความในมาตรา ๓๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๖

ชุมชนที่ประสงค์จะใช้แนวทางในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๓๗ ชุมชนที่มีความประสงค์จะดำเนินงานในรูปแบบสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรในที่ดินของรัฐในที่ดินอื่นนอกจากที่ดินของรัฐ อาจยื่นคำขอรับการสนับสนุนต่อสำนักงานเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ความเห็นชอบแล้วให้สำนักงานดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวในแบบเดียวกันกับชุมชนที่ได้รับการรับรองให้ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรในที่ดินของรัฐเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ในการนี้ ให้สำนักงานออกหนังสือรับรองให้ชุมชนตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด พร้อมข้อตกลงสนับสนุนการดำเนินงานให้แก่ชุมชนที่ได้รับอนุญาตเพื่อเป็นหลักฐาน

หมวด ๗ พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๓๘ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบชุมชนที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ในที่ดินของรัฐและสมาชิกของชุมชน ว่าได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข หรือข้อตกลง ที่ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรหรือไม่ ทั้งนี้ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือใน ระหว่างเวลาทำการ และให้คณะกรรมการชุมชนหรือสมาชิกของชุมชนอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๓๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๐ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๘ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหก เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๒ สมาชิกของชุมชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจากคณะกรรมการชุมชน หากจำหน่าย จ่าย โอน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ที่ดินโดยมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม หรือมีการครอบครองที่ดินเพิ่มเติมจากที่ได้รับจัดสรร โดยมีได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดซื้อ รับโอน เช่า เช่าซื้อ หรือใช้ประโยชน์ที่ดินโดยจ่ายค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม โดยไม่มีสิทธิในที่ดินที่ชุมชน ได้รับสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๓ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้คณะกรรมการประสานงานเพื่อจัดให้มีโฉนดชุมชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๓ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา ๔๔ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ให้สำนักงานโฉนดชุมชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา ๔๕ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นายกรัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีอาจกำหนดให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดิน สนับสนุนข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างมาช่วยปฏิบัติงานในสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ไปพลางก่อนเป็นการชั่วคราว โดยให้รับเงินเดือนทางสังกัดเดิม แต่อยู่ในบังคับบัญชาของเลขาธิการสำนักงานสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

มาตรา ๔๖ ให้ถือว่าการอนุญาตให้ชุมชนใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และโฉนดชุมชนที่ออกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชนแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน (ฉบับที่ ๒) เป็นการรับรองสิทธิของชุมชนในการจัดที่ดินและทรัพยากรตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

แบบแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ ลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอกฎหมาย

เขียนที่.....

วันที่..... เดือน.....พ.ศ. ....

๑.	ชื่อตัว และ นามสกุล	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว .....
๒.	เลขบัตรประชาชน	<input type="text"/> - <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> - <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> - <input type="text"/> <input type="text"/> - <input type="text"/>
๓.	ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	เลขที่..... หมู่ที่.....ตรอก/ซอย..... ถนน.....ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
๔.	อาชีพ	.....
๕.	ขอเข้าชื่อเสนอกฎหมาย	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร พ.ศ. .... (ฉบับภาคประชาชน)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความที่ปรากฏข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้เข้าชื่อเสนอกฎหมาย

(.....)

หมายเหตุ : ข้าพเจ้าได้แนบเอกสารมาพร้อมกับแบบ ข.ก. ๑ ดังนี้

๑. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือ
 บัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุ หรือ
 บัตรหรือหลักฐานอื่นใดของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้
๒. สำเนาทะเบียนบ้าน

